

Bedrijfseconomische grondbeginselen praktisch toegepast

Twee casussen van startende ondernemingen

T.P.M. Welten
J.M.M.J. Clerx

Vijfde druk

Noordhoff Uitgevers

Bedrijfseconomische grondbeginselen praktisch toegepast

Twee casussen van startende ondernemingen

Drs. T.P.M. Welten

Dr. J.M.M.J. Clerx

Vijfde druk

Noordhoff Uitgevers Groningen/Houten

Ontwerp omslag: G2K Designers, Groningen/Amsterdam

Omslagillustratie: Getty Images

Eventuele op- en aanmerkingen over deze of andere uitgaven kunt u richten aan:
Noordhoff Uitgevers bv, Afdeling Hoger Onderwijs, Antwoordnummer 13, 9700 VB
Groningen, e-mail: info@noordhoff.nl

0 1 2 3 4 5 / 15 14 13 12 11

© 2011 Noordhoff Uitgevers bv Groningen/Houten, The Netherlands.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting Reprorecht (postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-pro.nl).

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

ISBN (ebook) 978-90-01-84951-1

ISBN 978-90-01-80582-1

NUR 782

Woord vooraf bij de vijfde druk

Als docent in het hbo en het wo hebben de auteurs van dit boek ervaren dat er veel studenten zijn die moeite hebben met het zich eigen maken van elementaire beginselen van de bedrijfseconomie. Het betreft in het bijzonder deficiënte studenten in bedrijfseconomische richtingen op hbo- en wo-niveau, alsmede studenten hbo en wo in niet-economische richtingen. De auteurs beogen met dit boek noodzakelijke bedrijfseconomische (voor) kennis aan te reiken aan deze groep studenten. Het boek is zo opgezet, dat de student deze kennis voornamelijk via zelfstudie kan vergaren, waarmee het past in het extensiveringsbeleid van veel onderwijsinstellingen. Het boek sluit goed aan bij de veelheid van methoden bedrijfseconomie, die thans in het hbo en wo wordt gehanteerd.

Via een casus worden de studenten vertrouwd gemaakt met de terminologie en de primaire inzichten in de deelgebieden kosten, winst en financiering. Het onderscheid tussen de *balans*, de *resultatenrekening* en het *liquiditeitsoverzicht*, alsmede de relaties daartussen, loopt als een rode draad door het boek.

Het boek onderscheidt zich van andere boeken doordat er gebruik wordt gemaakt van twee casussen (De onderneming Clewel en hotel De Ontspanning) die behandeld worden aan de hand van transacties in een aantal perioden. De respectievelijke organisatievormen ondergaan gedurende deze perioden een aantal wijzigingen om studenten vertrouwd te maken met een toenemende complexiteit. Uitgangspunt blijft dat alle bedrijfseconomische overzichten gepresenteerd worden aan de hand van elementaire, voor de student begrijpbare transacties van Clewel en De Ontspanning.) Bovendien kunnen de studenten de opgedane kennis toepassen op oefencasus De Golfbal.

In de vijfde druk worden de uitgangspunten van het boek verder uitgewerkt en verdiept. Voorts zijn er tekstuele wijzigingen aangebracht en wordt door middel van nieuwe voorbeelden de tekst verduidelijkt en geactualiseerd.

Op de website www.begrondbeginselen.noordhoff.nl is voor de docent extra ondersteunend materiaal bij het boek te vinden.

Soest / Deurne, december 2010

Drs. T.P.M. Welten
Dr. J.M.M.J. Clerx

Inhoud

1 Mono-product-handelsonderneming, mono-product-dienstverlener 9

- 1.1 Balans van een onderneming 10
- 1.2 Onderneming Clewel periode 1 12
- 1.3 Hotel De Ontspanning periode 1 26
- 1.4 Bedrijfseconomie versus bedrijfsadministratie: twee wegen naar Rome 31
- 1.5 Vergelijking handels- en dienstverlenend bedrijf 38

2 Kosten 41

- 2.2 Kostensoorten 42
- 2.2 Variabele en vaste kosten 44

3 Mono-product-productieonderneming, mono-product-dienstverlener 47

- 3.1 Kostprijsberekening 48
- 3.2 Integralekostencalculatie en kostenbudgettering 49
- 3.3 Onderneming Clewel periode 2 50
- 3.4 Hotel De Ontspanning periode 2 60
- 3.5 Vergelijking productie- en dienstverlenend bedrijf 62

4 Integrale- en variabelekostencalculatie 65

- 4.1 Integralekostencalculatie 66
- 4.2 Variabelekostencalculatie 66
- 4.3 Onderneming Clewel periode 3 68
- 4.4 Hotel De Ontspanning periode 2 78
- 4.5 Absorption costing versus direct costing 82
- 4.6 Vergelijking productie- en dienstverlenend bedrijf 85

5 Meer-product-productieonderneming, meer-product-dienstverlener 87

- 5.1 Directe en indirecte kosten 88
- 5.2 Verbijzonderingsmethoden 88
- 5.3 Onderneming Clewel periode 4 92
- 5.4 Hotel De Ontspanning periode 3 100
- 5.5 Vergelijking productie- en dienstverlenend bedrijf 106

6 Financiering 109

- 6.1 Financieringsproblemen 110
- 6.2 Financieringsbehoefte aan de hand van balans en liquiditeitsoverzicht 110
- 6.3 Voorzien in financieringsbehoefte door middel van eigen en/of vreemd vermogen 111
- 6.4 Onderneming Clewel periode 5 112
- 6.5 Belastingen 124

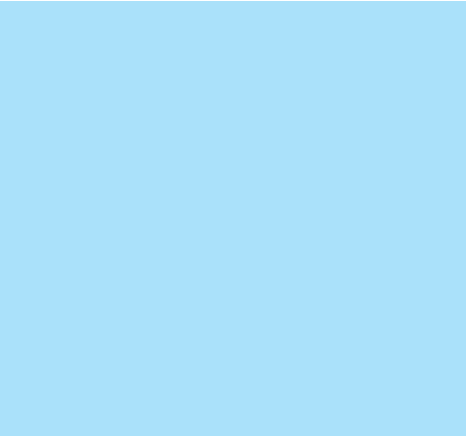
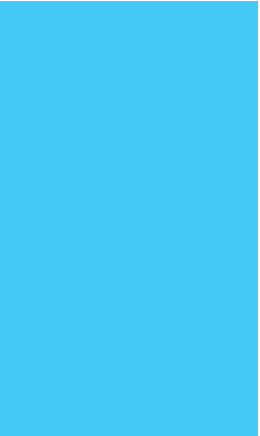
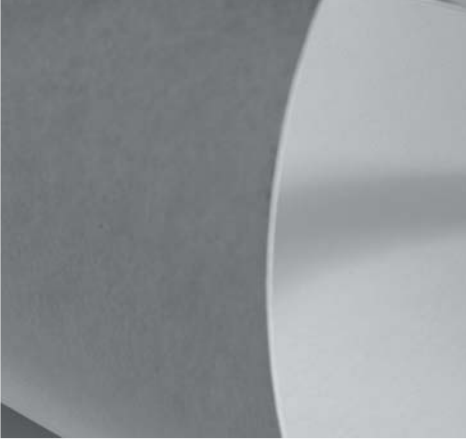
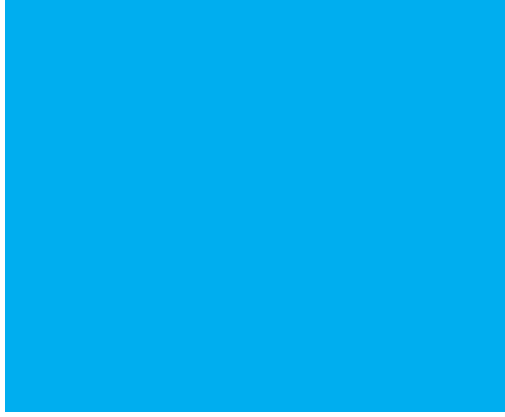
7 Samenvatting 129

- 7.1 Onderneming Clewel periode 6 130
- 7.2 Hotel De Ontspanning periode 4 140
- 7.3 Diverse soorten organisaties en hun bedrijfseconomisch presteren 148
- 7.4 Functies van de kostprijsberekening 148

Oefencasus Golfbal 153

- Periode 1 behorend bij hoofdstuk 1 154
- Periode 2 behorend bij hoofdstuk 1 155
- Periode 3 behorend bij hoofdstuk 3 157
- Periode 4 behorend bij hoofdstuk 4 159
- Periode 5 behorend bij hoofdstuk 5 163
- Periode 6 *start*, behorend bij hoofdstuk 6 166
- Periode 6 *kern*, behorend bij hoofdstuk 7 169

Register 174

1

Mono-product-handels- onderneming, mono- product-dienstverlener

- 1.1 Balans van een onderneming
- 1.2 Onderneming Clewel periode 1
- 1.3 Hotel De Ontspanning periode 1
- 1.4 Bedrijfseconomie versus bedrijfsadministratie: twee wegen naar Rome
- 1.5 Vergelijking handels- en dienstverlenend bedrijf

In dit hoofdstuk wordt een aantal kernbegrippen behandeld, die in de bedrijfseconomie een belangrijke rol spelen en die in het verdere verloop van het boek telkens terugkeren. Deze kernbegrippen komen samen in drie belangrijke bedrijfseconomische overzichten in de vorm van de balans, de verlies-en-winstrekening en het liquiditeitsoverzicht. De termen die daarbij een rol spelen, worden toegelicht en de verbanden tussen de begrippen en de overzichten worden aangegeven. Een en ander wordt onder meer gedaan aan de hand van de onderneming Clewel, die in dit hoofdstuk wordt opgericht en waarmee we in volgende hoofdstukken verder zullen werken. De kernbegrippen uit de bedrijfseconomie worden vervolgens toegepast op een eveneens op te richten dienstverlenende organisatie (De Ontspanning), waarvan de ontwikkeling in de verdere hoofdstukken wordt gevolgd. Tot slot wordt vanuit bedrijfseconomisch perspectief een vergelijking getrokken tussen beide typen ondernemingen.

1.1 Balans van een onderneming

In deze paragraaf worden aan de hand van een eenvoudig voorbeeld de betekenis en de terminologie van de balans van een onderneming uitgelegd. Deze balans vormt samen met de verlies-en-winstrekening en het liquiditeits-overzicht de rode draad die door het boek loopt.

Een onderneming is een organisatie die goederen en/of diensten voortbrengt. Hiervoor wordt ook wel de term bedrijf gebruikt. Het voortbrengen van goederen en/of diensten kan betrekking hebben op een veelheid van activiteiten, zoals het verhuren van videobanden, het verkopen van radio's, het verrichten van schoonmaakdiensten, het verkopen van drank, het invullen van belastingformulieren of het verkopen van hamburgers. De onderneming moet een aantal zaken regelen en spullen aanschaffen om deze activiteiten te verrichten. Zo moet een gebouw gehuurd of gekocht worden, er moet een inventaris aangeschaft worden (kasten, bureaus), de goederen die verkocht worden, moeten worden ingekocht of gemaakt, er moeten mensen gezocht worden die de producten maken en verkopen, er moeten verzekeringen worden afgesloten, elektriciteit moet worden betaald en er moet geld aanwezig zijn om betalingen te kunnen doen.

Als we zaken die de onderneming daadwerkelijk moet kopen om aan de slag te kunnen onder elkaar zetten, zou het volgende beeld kunnen ontstaan:

- gebouw
- meubelen
- kasten
- apparatuur
- voorraad
- kas

Deze bezittingen moeten op een of andere manier betaald worden. Het kan zijn dat de eigenaar nog wat geld op de bank heeft staan en dat hij dat gebruikt om de bezittingen te betalen. Het kan ook zijn dat de eigenaar niet genoeg geld heeft en bij de bank aanklopt om te lenen. Als we deze twee mogelijkheden onder elkaar zetten, krijgen we het volgende:

- 1 spaargeld
- 2 geleend geld

Wat opvalt, is dat alle spullen die aangeschaft zijn, op één of andere manier betaald moeten worden. Omgekeerd geldt dat al het geld dat in de onderneming gestopt wordt, op een of andere manier besteed is. De aanschaffingen en het beschikbare geld zijn aan elkaar gelijk. We kunnen de twee voorgaande overzichten naast elkaar zetten:

Gebouw	Spaargeld
Meubelen	Geleend geld
Kasten	
Apparatuur	
Voorraad	
Kas	

Dit overzicht noemen we de balans. De naam geeft al aan dat de beide kanten met elkaar in evenwicht zijn. De linkerzijde van de balans, waar alle aanschaffingen staan, noemen we de debetzijde. De rechterzijde van de balans, waar staat hoe de aanschaffingen betaald zijn, noemen we de creditzijde. Andere benamingen hiervoor zijn:

Balans**Debetzijde
Creditzijde**

<i>Aanschaffingen</i>	<i>Betaling aanschaffingen</i>
Activa	Passiva
Besteding van het vermogen	Bronnen van het vermogen
Bezittingen	Spaargeld (eigen vermogen)
Kapitaal	Geleend geld, schulden (vreemd vermogen)
	Vermogen

Tot nu toe is gesproken over geld dat aan de creditzijde van de balans staat. Dat kan wat nauwkeuriger omschreven worden. Het is beter om te spreken over vermogen. In de lijst van benamingen hiervoor komt de naam vermogen al voor. Het onderscheid tussen geld en vermogen is belangrijk. In de twee volgende voorbeelden wordt dit verduidelijkt.

Vermogen**VOORBEELD 1.1**

Een eigenaar van een onderneming heeft €100 en daarvoor koopt hij 20 producten van €5. De balans na deze handeling ziet er als volgt uit:

Producten	€100	Eigen vermogen	€100
-----------	------	----------------	------

VOORBEELD 1.2

Als diezelfde eigenaar de 20 producten koopt en ontvangt van een leverancier, maar deze pas veel later betaalt, ontstaat er een schuld bij die leverancier. De balans na deze handeling ziet er als volgt uit:

Producten	€100	Schuld aan leverancier	€100
-----------	------	------------------------	------

In voorbeeld 1.1 heeft het vermogen betrekking op geld dat wordt gebruikt voor de aanschaf van producten, in voorbeeld 1.2 is er geen geld aan te pas gekomen en toch heeft de eigenaar dezelfde goederen gekocht. Vandaar dat gezegd wordt dat vermogen betrekking heeft op de beschikking over goederen, al dan niet met tussenkomst van geld.

**Beschikking
over goederen**

In deze paragraaf hebben we kennisgemaakt met het begrip balans. Een balans geeft een overzicht van de bezittingen van een onderneming en de wijze waarop deze zijn gefinancierd.

1.2 Onderneming Clewel periode 1

Aan de hand van elementaire transacties van onderneming Clewel in periode 1 wordt gekeken wat de gevolgen zijn voor de balans. Deze gevolgen worden vervolgens ingedeeld naar de effecten op het eigen vermogen van de onderneming en de voorraad kasgeld die aanwezig is. Een en ander resulteert uiteindelijk in de eindbalans, de verlies-en-winstrekening en het liquiditeitsoverzicht.

1.2.1 Start van een onderneming

De heer R. Oomsoes gaat de onderneming Clewel beginnen. Zijn goede vriend F. Peelpoort wil een dienstverlenende organisatie in de vorm van een hotel oprichten. Oomsoes en Peelpoort kunnen nu samen overleggen over de bedrijfseconomische consequenties van hun plannen. De oprichting van hotel De Ontspanning komt aan de orde in paragraaf 1.3. Clewel heeft besloten taarten te gaan inkopen van een Limburgse bakker en deze te gaan verkopen in een stad in Brabant. In deze stad verkoopt al een aantal bakkers vlaaien en taarten. Om toch een plaats op deze markt te veroveren, heeft Oomsoes besloten om zeer luxe taarten te gaan verkopen. Alvorens de eerste schreden te zetten op het ondernemerspad, heeft hij zich laten voorlichten door allerlei instanties, zoals de Kamer van Koophandel, de Belastingdienst en de bank. Bij deze instanties is informatie voorhanden die behulpzaam kan zijn bij het overdenken en het op papier krijgen van zaken die met het zelfstandig ondernemerschap te maken hebben. Ook zijn er softwareprogramma's met bijbehorende handleiding voor de startende ondernemer verkrijgbaar. Daarin komt onder andere de ondernemer aan bod (persoon, motivatie), het organisatieplan (rechtsvorm, inschrijving bij Kamer van Koophandel, vergunningen, belasting toegevoegde waarde), het marketingplan (doelgroep, promotie en reclame), de privésituatie van de ondernemer (de ondernemer moet per slot van rekening leven en heeft te maken met bijvoorbeeld de inkomstenbelasting) en de financiële waarden. Dit laatste staat ook centraal in dit boek en heeft alles te maken met de balans en de verlies-en-winstrekening. Voor wat betreft de fiscale consequenties die samenhangen met het beginnen van een eigen zaak, wordt verwezen naar hoofdstuk 6.

**Mono-product-
onderneming**
**Handelsonder-
neming**
**Mono-product-
handelsonder-
neming**

We noemen een onderneming die maar één product verhandelt, een mono-product-onderneming. Voorts noemen we een onderneming die de producten niet zelf maakt, maar kant-en-klaar inkoopt, een handelsonderneming. Oomsoes is dus een mono-product-handelsonderneming begonnen, met de welluidende naam Clewel. Oomsoes heeft daartoe een klein pand gehuurd dat goed geschikt is voor de verkoop van taarten. Hij heeft in het verleden flink gespaard en heeft besloten om zijn spaargeld in zijn onderneming te stoppen (€100.000). Hiervan koopt Oomsoes, voordat het bedrijf daadwerkelijk is begonnen, inventaris (vitrines met koeling, toonbank enzovoort) voor €22.000. Voordat Oomsoes maar iets in zijn bedrijf heeft gedaan, ziet zijn beginbalans er als volgt uit:

Inventaris	€ 22.000	Eigen vermogen	€ 100.000
Kas	- 78.000		
	<hr/>		<hr/>
	€ 100.000		€ 100.000

We noemen dit de beginbalans van zijn bedrijf. Oomsoes heeft €100.000 in Clewel gestopt en hiervan heeft hij al meteen €22.000 besteed aan de aanschaf van inventaris. Er blijft €78.000 in kas over. Deze balans hoort bij het begin van het bedrijf, en omdat Oomsoes van plan is een aantal jaren door te gaan met zijn bedrijf, is dit de balans aan het begin van jaar 1. Omdat we de tijd die de heer Oomsoes door wil gaan met zijn bedrijf, ook in kwartalen, maanden en weken kunnen uitdrukken, is deze balans eigenlijk de balans aan het begin van periode 1. Voor de periode-indeling mag van alles ingevuld worden.

In periode 1 verricht Oomsoes allerlei handelingen om zijn zaak op poten te zetten en natuurlijk de eerste taarten te verkopen. Deze handelingen noemen we transacties. We zullen een aantal transacties van periode 1 bekijken en bij elke transactie aangeven wat er in de beginbalans van periode 1 van Clewel verandert.

Transacties

Transactie 1

Oomsoes koopt bij de bakker 500 taarten in en betaalt deze contant. De inkoopprijs per taart is €10. De balans na deze transactie luidt:

Taarten	€ 5.000	Eigen vermogen	€ 100.000
Inventaris	- 22.000		
Kas	- 73.000		
	<hr/>		<hr/>
	€ 100.000		€ 100.000

De kas is met €5.000 afgenomen en de waarde van de voorraad taarten met hetzelfde bedrag toegenomen. Het balanstotaal verandert dus niet.

Transactie 2

Oomsoes verkoopt aan een restaurant 300 taarten. Deze worden contant betaald. De verkoopprijs per taart is €20. De balans na deze transactie luidt:

Taarten	€ 2.000	Eigen vermogen	€ 103.000
Inventaris	- 22.000		
Kas	- 79.000		
	<hr/>		<hr/>
	€ 103.000		€ 103.000

Het bedrag aan taarten op de balans is met 300 taarten \times €10 (inkoopprijs) afgenomen. Dit is als het ware geruild tegen $300 \times €20$ dat in de kas is gevloeid. Per saldo is Oomsoes er €3.000 op vooruitgegaan. Dit is ook terug te vinden in de stijging van het eigen vermogen dat groeit tot €103.000.

Transactie 3

Oomsoes betaalt de huur voor periode 1 contant. De huur bedraagt per periode €1.800. De balans na deze transactie luidt:

Taarten	€ 2.000	Eigen vermogen	€ 101.200
Inventaris	- 22.000		
Kas	- 77.200		
	<u>€ 101.200</u>		<u>€ 101.200</u>

De kas is met €1.800 afgenomen. Hier heeft Oomsoes niets tastbaars voor teruggekregen. Hij is er in feite op achteruitgegaan. Dat zien we ook in de daling van het eigen vermogen met €1.800.

Transactie 4

Oomsoes koopt bij de bakker 800 taarten in; hij betaalt 200 taarten contant en koopt 600 taarten op rekening. Deze moeten in periode 2 betaald worden. De inkoop prijs per taart is €10. De balans na deze transactie luidt:

Taarten	€ 10.000	Eigen vermogen	€ 101.200
Inventaris	- 22.000	Crediteuren	- 6.000
Kas	- 75.200		
	<u>€ 107.200</u>		<u>€ 107.200</u>

De waarde van de voorraad taarten is met €8.000 toegenomen. De kas is met €2.000 afgenomen en er is een schuld aan de bakker ontstaan van €6.000. Omdat we in periode 1 zitten, moeten we dit als een schuld op de balans vermelden. Een algemene benaming voor leveranciers aan wie men een schuld heeft, is de term crediteuren. De schuld staat credit op de balans. Wat opvalt, is dat de waarde van de activa met €6.000 is gestegen, waardoor zijn totale vermogen stijgt tot €107.200. Dit bedrag bestaat uit €101.200 eigen vermogen en €6.000 vreemd vermogen dat hij als het ware heeft moeten lenen bij de bakker.

Transactie 5

Oomsoes heeft voor een verbouwing van zijn huis €25.000 nodig. Hij heeft dit niet meer op de bank staan en neemt dit uit zijn bedrijf. De balans na deze transactie luidt:

Taarten	€ 10.000	Eigen vermogen	€ 76.200
Inventaris	- 22.000	Crediteuren	- 6.000
Kas	- 50.200		
	<u>€ 82.200</u>		<u>€ 82.200</u>

Deze transactie is eigenlijk het omgekeerde van de oprichting van het bedrijf. Toen heeft Oomsoes €100.000 in zijn bedrijf gestopt, nu neemt hij

Crediteuren

daar weer €25.000 van op. Het eigen vermogen daalt met €25.000 en omdat dit contant wordt opgenomen, daalt de kas met hetzelfde bedrag.

Transactie 6

Omdat Oomsoes niet altijd in zijn bedrijf aanwezig kan zijn en de zaken toch moeten doorgaan, neemt hij af en toe een uitzendkracht in dienst. Gedurende periode 1 heeft hij vijf dagen een uitzendkracht gehuurd, waarmee in totaal €1.200 gemoeid is. Dit bedrag is contant betaald aan het uitzendbureau. De balans na deze transactie luidt:

Taarten	€ 10.000	Eigen vermogen	€ 75.000
Inventaris	- 22.000	Crediteuren	- 6.000
Kas	- 49.000		
	<u>€ 81.000</u>		<u>€ 81.000</u>

Deze transactie heeft dezelfde uitwerking als transactie 3. Er is een uitgave gedaan waar geen toename van de bezittingen tegenover staat. De kas en het eigen vermogen dalen met €1.200.

Transactie 7

Oomsoes verkoopt 650 taarten tegen €20 per stuk aan een hotel. Dit gebeurt geheel op rekening, dat wil zeggen dat de hoteleigenaar pas in periode 2 betaalt. De balans na deze transactie luidt:

Taarten	€ 3.500	Eigen vermogen	€ 81.500
Inventaris	- 22.000	Crediteuren	- 6.000
Debiteuren	- 13.000		
Kas	- 49.000		
	<u>€ 87.500</u>		<u>€ 87.500</u>

De taartenvoorraad, die voor de inkoop prijs op de balans staat genoteerd, neemt af met €6.500 ($650 \times €10$). Hiervoor krijgt Oomsoes €13.000 terug. Per saldo gaat hij er €6.500 op vooruit. Dit is de stijging van het eigen vermogen. Maar de hoteldirectie betaalt pas later. Oomsoes heeft een vordering op het hotel. We noemen dit debiteuren. Debiteuren zijn mensen of instellingen waarop het bedrijf een vordering heeft. De vordering is in feite een bezit van het bedrijf. Vandaar dat deze aan de debetzijde van de balans staat. Als de debiteuren betalen, komt het geld in de kas en neemt het debiteurenbedrag af.

Debiteuren

Transactie 8

Oomsoes heeft geluk. Hij heeft van een suikertante €40.000 geërfd. Hij besluit om hiervan een deel in zijn bedrijf te steken en wel zoveel, dat het eigen vermogen weer komt op €100.000. De balans na deze transactie luidt:

Taarten	€ 3.500	Eigen vermogen	€ 100.000
Inventaris	- 22.000	Crediteuren	- 6.000
Debiteuren	- 13.000		
Kas	- 67.500		
	<u>€ 106.000</u>		<u>€ 106.000</u>

Dit is het omgekeerde van transactie 5. Het eigen vermogen stijgt tot €100.000, wat inhoudt dat Oomsoes €18.500 in de kas van het bedrijf stort. Dit is de toename van het eigen vermogen.

Transactie 9

Oomsoes betaalt €900 contant voor gas, water en elektriciteit over de eerste periode. De balans na deze transactie luidt:

Taarten	€ 3.500	Eigen vermogen	€ 99.100
Inventaris	- 22.000	Crediteuren	- 6.000
Debiteuren	- 13.000		
Kas	- 66.600		
	<u>€ 105.100</u>		<u>€ 105.100</u>

Dit lijkt op transactie 3 en 6. De kas daalt met €900 en omdat hij hier niets tastbaars voor terugkrijgt, daalt het eigen vermogen met hetzelfde bedrag.

Transactie 10

Dat Oomsoes niet alleen geluk heeft, bewijst het feit dat hij een heel rek met 50 taarten heeft laten vallen, die hij vervolgens heeft moeten weggoien. De balans na deze transactie luidt:

Taarten	€ 3.000	Eigen vermogen	€ 98.600
Inventaris	- 22.000	Crediteuren	- 6.000
Debiteuren	- 13.000		
Kas	- 66.600		
	<u>€ 104.600</u>		<u>€ 104.600</u>

De waarde van de taartenvoorraad neemt af met €500. Dit is de inkoopwaarde, de voorraad was immers nog niet verkocht. Hij krijgt hier niets voor terug, dus zijn eigen vermogen daalt met €500.

Transactie 11

De inventaris, die Oomsoes voorafgaande aan de periode heeft gekocht, is aan slijtage onderhevig. De inventaris gaat meerdere perioden mee. De waardevermindering die optreedt als gevolg van slijtage, noemen we afschrijving. De schatting van Oomsoes is dat de inventaris tien perioden meegaat

en dan in zijn geheel versleten is. Elke periode slijt de inventaris evenveel. De afschrijving van de inventaris over periode 1 bedraagt dus €2.200. De balans na deze transactie luidt:

Taarten	€ 3.000	Eigen vermogen	€ 96.400
Inventaris	- 19.800	Crediteuren	- 6.000
Debiteuren	- 13.000		
Kas	- 66.600		
	<u>€ 102.400</u>		<u>€ 102.400</u>

De waarde van de inventaris daalt met €2.200 tot €19.800. Omdat hier geen compensatie tegenover staat, daalt het eigen vermogen met hetzelfde bedrag.

1.2.2 Balans

Periode 1 van Clewel zit er op. De balans na transactie 11 is dus de eindbalans van periode 1. Als we de beginbalans en de eindbalans van periode 1 onder elkaar zetten, ontstaat het volgende beeld:

Balans begin periode 1

Inventaris	€ 22.000	Eigen vermogen	€ 100.000
Kas	- 78.000		
	<u>€ 100.000</u>		<u>€ 100.000</u>

Balans einde periode 1

Taarten	€ 3.000	Eigen vermogen	€ 96.400
Inventaris	- 19.800		- 6.000
Debiteuren	- 13.000		
Kas	- 66.600		
	<u>€ 102.400</u>		<u>€ 102.400</u>

We zien dat er nogal wat veranderd is gedurende periode 1. Taarten, debiteuren en crediteuren zijn er tijdens periode 1 bijgekomen en staan op de eindbalans, terwijl kas, inventaris en eigen vermogen zijn afgenomen. Is Oomsoes er beter of slechter van geworden gedurende periode 1? We zullen deze vraag nauwkeurig gaan bekijken in de volgende subparagrafen.

1.2.3 Verlies-en-winstrekening

Laten we alle transacties van Clewel uit periode 1 nog eens op een rijtje zetten:

- 1 Inkoop contant 500 taarten à €10.
- 2 Verkoop contant 300 taarten à €20.
- 3 Betaling huur contant ad €1.800.
- 4 Inkoop 800 taarten à €10; 600 taarten op rekening, 200 taarten contant.
- 5 Privéopname ad €25.000.
- 6 Betaling uitzendkracht contant ad €1.200.
- 7 Verkoop 650 taarten à €20 op rekening.
- 8 Privéstorting ad €18.500.
- 9 Betaling gas, water en elektriciteit contant ad €900.
- 10 Ongeluk met 50 taarten à €10.
- 11 Afschrijving inventaris ad €2.200.

Om de vraag te beantwoorden of Clewel er beter of slechter van geworden is in periode 1, bekijken we eerst de transacties uit periode 1 die invloed hebben gehad op het eigen vermogen. Dit zijn:

- 2 Verkoop contant 300 taarten à €20.
Eigen vermogen nam toe met €3.000.
- 3 Betaling huur contant ad €1.800.
Eigen vermogen nam af met €1.800.
- 5 Privéopname ad €25.000.
Eigen vermogen nam af met €25.000.
- 6 Betaling uitzendkracht contant ad €1.200.
Eigen vermogen nam af met €1.200.
- 7 Verkoop 650 taarten à €20 op rekening.
Eigen vermogen nam toe met €6.500.
- 8 Privéstorting ad €18.500.
Eigen vermogen nam toe met €18.500.
- 9 Betaling gas, water en elektriciteit contant ad €900.
Eigen vermogen nam af met €900.
- 10 Ongeluk met 50 taarten à €10.
Eigen vermogen nam af met €500.
- 11 Afschrijving inventaris ad €2.200.
Eigen vermogen nam af met €2.200.

Deze veranderingen die het eigen vermogen onderging, kunnen we in twee groepen splitsen:

- 1 Verandering van het eigen vermogen als gevolg van transacties die samenhangen met de in- en verkoop van taarten. Dit waren de transacties 2, 3, 6, 7, 9, 10 en 11.
- 2 Verandering van het eigen vermogen als gevolg van transacties die samenhangen met de privé sfeer. Dit waren de transacties 5 en 8.

Binnen groep 1 vindt een aantal transacties plaats die óf het eigen vermogen verhogen, óf het eigen vermogen verlagen. Als we deze twee groepen naast elkaar zetten, krijgen we het volgende beeld:

Eigen vermogen verlagen		Eigen vermogen verhogen	
3 Huur	€ 1.800	2 Verkoop	€ 3.000
6 Uitzendkracht	€ 1.200	7 Verkoop	€ 6.500
9 Gas, water, elektriciteit	€ 900		
10 Ongeluk	€ 500		
11 Afschrijving inventaris	€ 2.200		

De transacties 2 en 7 uit dit overzicht kunnen nog wat meer gedetailleerd weergegeven worden. Deze activiteiten die het eigen vermogen verhogen, kunnen namelijk gesplitst worden in wat de transactie heeft opgeleverd en wat de verkochte taarten Oomsoes hebben gekost. Transactie 2 was een verkoop van 300 taarten \times €20 = €6.000. Maar hij heeft deze taarten moeten inkopen voor $300 \times$ €10. Dus de eigen-vermogenstoename van €3.000 is het resultaat van een eigen-vermogenstoename van €6.000 verminderd met een eigen-vermogensafname van €3.000. Transactie 7 bestaat uit een verkoop van 650 taarten \times €20 (totaal €13.000) die werden ingekocht voor €6.500. Als we dit verwerken in het voorgaande overzicht, krijgen we het volgende beeld:

Eigen vermogen verlagen		Eigen vermogen verhogen	
2 Inkoop	€ 3.000	2 Verkoop	€ 6.000
7 Inkoop	- 6.500	7 Verkoop	- 13.000
3 Huur	- 1.800		
6 Uitzendkracht	- 1.200		
9 Gas, water, elektriciteit	- 900		
10 Ongeluk	- 500		
11 Afschrijving inventaris	- 2.200		
	€ 16.100		€ 19.000

De activiteiten uit hoofde van de in- en verkoop van taarten (de zogenoemde bedrijfsuitoefening), die het eigen vermogen verhogen, komen uit op totaal €19.000 en de activiteiten die het eigen vermogen verlagen op €16.100. Per saldo is het eigen vermogen uit hoofde van bedrijfsuitoefening gestegen met €2.900.

Met behulp van de transacties die het eigen vermogen verhogen of verlagen, kunnen we een aantal termen uit de bedrijfseconomie verduidelijken. De activiteiten uit hoofde van bedrijfsuitoefening die het eigen vermogen verhogen, noemen we opbrengsten. Opbrengsten worden omschreven als de waarde van de verkochte goederen of geleverde diensten. In het geval van Clewel dus €19.000 over periode 1.

De activiteiten uit hoofde van bedrijfsuitoefening die het eigen vermogen verlagen, noemen we kosten. Kosten kunnen worden omschreven als de waarde van de verbruikte middelen om de opbrengst te realiseren. In het geval van Clewel dus €16.100 over periode 1.

Per saldo is het eigen vermogen van Clewel uit hoofde van bedrijfsuitoefening gestegen met €2.900. Dit noemen we winst. Winst is het verschil tus-

**Bedrijfs-
uitoefening**

Opbrengsten

Kosten

Winst

Verlies

Verlies-en-winstrekening
Resultatenrekening

sen opbrengsten en kosten over een periode. Als de kosten groter zijn dan de opbrengsten, spreken we van verlies. Het overzicht waarop de opbrengsten en kosten van een bepaalde periode worden vermeld, resulterend in een winst of een verlies, noemen we de verlies-en-winstrekening ofwel de resultatenrekening. De resultatenrekening geeft een overzicht van de opbrengsten en kosten die een onderneming over een bepaalde periode heeft behaald, uitmondend in een winst of een verlies. De resultatenrekening van Clewel over periode 1 luidt samengevat als volgt:

Kosten		Opbrengsten	
2 Inkoop	€ 3.000	2 Verkoop	€ 6.000
7 Inkoop	- 6.500	7 Verkoop	- 13.000
3 Huur	- 1.800		
6 Uitzendkracht	- 1.200		
9 Gas, water, elektriciteit	- 900		
10 Ongeluk	- 500		
11 Afschrijving inventaris	- 2.200		
Winst	- 2.900		
	<u>€ 19.000</u>		<u>€ 19.000</u>

De winst vormt het saldo van de verlies-en-winstrekening. Opmerkelijk is dat, hoewel de opbrengsten groter zijn dan de kosten, de winst aan de kostenkant staat. Dit betekent echter *niet* dat het kosten zijn. Het gebeurt alleen om de opbrengsten- en kostenkant gelijk te maken.

We kunnen de verlies-en-winstrekening anders opstellen, namelijk als volgt:

<i>Opbrengsten</i>			
2 Verkoop		€	6.000
7 Verkoop		-	13.000
			<u>€ 19.000</u>
Totaal opbrengsten		€	19.000
<i>Kosten</i>			
2 Inkoop	€	3.000	
7 Inkoop	-	6.500	
3 Huur	-	1.800	
6 Uitzendkracht	-	1.200	
9 Gas, water, elektriciteit	-	900	
10 Ongeluk	-	500	
11 Afschrijving inventaris	-	2.200	
			<u>- 16.100</u>
Totaal kosten		-	16.100
Winst		€	<u>2.900</u>

Het eigen vermogen aan het einde van periode 1 zou uitkomen op €102.900, als er alleen transacties hadden plaatsgevonden die te maken

hadden met de bedrijfsuitoefening. Maar er zijn nog twee transacties geweest die *wel* invloed hebben op de *grootte* van het eigen vermogen en *niet* horen tot de bedrijfsuitoefening. We hebben dit *groep 2* genoemd. Deze bevat de transacties 5 en 8 (zie subparagraaf 1.2.1), namelijk een privéopname en een privéstorting. Per saldo is door Oomsoes voor privédoel-einden €6.500 uit het bedrijf gehaald. Het eigen vermogen aan het einde van periode 1 bedraagt dus €102.900 – €6.500 = €96.400.

1.2.4 Liquiditeitsoverzicht

Voor de duidelijkheid zetten we alle transacties van Clewel uit periode 1 nog eens onder elkaar:

- 1 Inkoop contant 500 taarten à €10.
- 2 Verkoop contant 300 taarten à €20.
- 3 Betaling huur contant ad €1.800.
- 4 Inkoop 800 taarten à €10; 600 taarten op rekening, 200 taarten contant.
- 5 Privéopname ad €25.000.
- 6 Betaling uitzendkracht contant ad €1.200.
- 7 Verkoop 650 taarten à €20 op rekening.
- 8 Privéstorting ad €18.500.
- 9 Betaling gas, water en elektriciteit contant ad €900.
- 10 Ongeluk met 50 taarten à €10.
- 11 Afschrijving inventaris ad €2.200.

We nemen hieruit de transacties die invloed hebben gehad op de *kas* van Clewel in periode 1. Dit zijn:

- 1 Inkoop contant 500 taarten à €10.
- 2 Verkoop contant 300 taarten à €20.
- 3 Betaling huur contant ad €1.800.
- 4 Inkoop 800 taarten à €10; 600 taarten op rekening, 200 taarten contant.
- 5 Privéopname ad €25.000.
- 6 Betaling uitzendkracht contant ad €1.200.
- 8 Privéstorting ad €18.500.
- 9 Betaling gas, water en elektriciteit contant ad €900.

Dit zijn alle transacties van periode 1 behalve de transacties 7, 10 en 11. We kunnen deze transacties splitsen in transacties die de kas *verhogen* en transacties die de kas *verlagen*:

Kas verlagen		Kas verhogen	
1 Inkoop	€ 5.000	2 Verkoop	€ 6.000
3 Huur	- 1.800	8 Privéstorting	- 18.500
4 Inkoop	- 2.000		
5 Privéopname	- 25.000		
6 Uitzendkracht	- 1.200		
9 Gas, water, elektriciteit	- 900		
	<hr/>		<hr/>
	€ 35.900		€ 24.500

In totaal is er €35.900 uit de kas gegaan, terwijl €24.500 in de kas is gekomen. Per saldo is de kas afgenomen met €11.400. Gegeven de beginkas van €78.000 blijft er een eindkas over van €66.600.

Ontvangsten**Uitgaven****Liquiditeits-
overzicht**

De transacties die de kas verhogen, noemen we ontvangsten. Ontvangsten hebben betrekking op de ingaande geldstroom, ofwel de euro's die de onderneming binnenkomen. De transacties die de kas verlagen, noemen we uitgaven. Uitgaven hebben betrekking op de uitgaande geldstroom, ofwel de euro's die de onderneming verlaten. Het overzicht waarop we ontvangsten en uitgaven vermelden, noemen we het liquiditeitsoverzicht. Het liquiditeitsoverzicht is een overzicht van de ontvangsten en uitgaven die een onderneming in een bepaalde periode heeft gerealiseerd, uitmondend in een kassaldo. Liquiditeiten zijn geldmiddelen die in een onderneming omgaan. Het liquiditeitsoverzicht van Clewel over periode 1 luidt als volgt:

Ontvangsten		Uitgaven	
2 Verkoop	€ 6.000	1 Inkoop	€ 5.000
8 Privéstorting	- 18.500	3 Huur	- 1.800
		4 Inkoop	- 2.000
		5 Privéopname	- 25.000
		6 Uitzendkracht	- 1.200
8 Kasafname	- 11.400	9 Gas, water, elektriciteit	- 900
	<u>€ 35.900</u>		<u>€ 35.900</u>

De kasafname geeft een saldo aan dat in deze opstelling op dezelfde wijze is verwerkt als het winstsaldo in de resultatenrekening. Uit ons voorbeeld blijkt dat de uitgaven groter zijn dan de ontvangsten. Uiteraard vormt de kasafname geen ontvangst, maar deze wordt wel onder de ontvangsten vermeld om zo de ontvangsten en uitgaven gelijk te maken.

Conform de verlies-en-winstrekening kunnen we het liquiditeitsoverzicht ook op een andere wijze presenteren:

<i>Ontvangsten</i>		
2 Verkoop	€ 6.000	
8 Privéstorting	- 18.500	
Totaal ontvangsten		€ 24.500
<i>Uitgaven</i>		
1 Inkoop	€ 5.000	
3 Huur	- 1.800	
4 Inkoop	- 2.000	
5 Privéopname	- 25.000	
6 Uitzendkracht	- 1.200	
9 Gas, water, elektriciteit	- 900	
Totaal uitgaven		- 35.900
Kasafname		€ 11.400

1.2.5 Relaties tussen de verlies-en-winstrekening en het liquiditeitsoverzicht

In subparagraaf 1.2.3 hebben we de verlies-en-winstrekening bekeken en in subparagraaf 1.2.4 het liquiditeitsoverzicht. Over periode 1 werd een winst behaald van €2.900 en de kasafname was €11.400. Clewel is er in deze periode beter van geworden doordat er winst werd behaald. Het liquiditeits-saldo nam wel af, maar dat was veeleer het gevolg van de privéopname en niet van de bedrijfsvoering. Opgemerkt kan worden dat er tussen het liquiditeitsoverzicht en de verlies-en-winstrekening een relatie bestaat. Enerzijds de relatie tussen opbrengsten en ontvangsten, anderzijds de relatie tussen kosten en uitgaven. Achtereenvolgens bekijken we deze twee groepen voor enkele transacties uit periode 1 om deze relaties te verduidelijken.

Relatie tussen opbrengsten en ontvangsten

We kunnen drie situaties onderscheiden:

- 1 opbrengsten die tevens ontvangsten zijn
- 2 opbrengsten die geen ontvangsten zijn
- 3 ontvangsten die geen opbrengsten zijn

De hierna vermelde relevante transacties werden behandeld in subparagraaf 1.2.1.

Ad 1 Opbrengsten die tevens ontvangsten zijn

Transactie 2. De verkoop van 300 taarten à €20 leidde tot een opbrengst die contant werd betaald, dus leidde tot een ontvangst.

Ad 2 Opbrengsten die geen ontvangsten zijn

Transactie 7. De verkoop van 650 taarten à €20 leidde tot een opbrengst die niet contant werd betaald, dus niet leidde tot een ontvangst, maar tot een vergroting van de post Debiteuren (debet op de balans).

Ad 3 Ontvangsten die geen opbrengsten zijn

Transactie 8. De privéstorting ad €18.500 leidde tot een ontvangst in de kas, maar was geen opbrengst, omdat zij niets te maken had met de bedrijfsuitoefening.

Relatie tussen kosten en uitgaven

Ook nu kunnen we drie situaties onderscheiden:

- 1 kosten die tevens uitgaven zijn
- 2 kosten die geen uitgaven zijn
- 3 uitgaven die geen kosten zijn

Ad 1 Kosten die tevens uitgaven zijn

Als voorbeeld hiervan gelden de transacties 6 en 9. De uitzendkracht ten bedrage van €1.200 en gas, water en elektriciteit ter grootte van €900 waren kosten van periode 1 die tevens betaald werden.

Ad 2 Kosten die geen uitgaven zijn

Een typerend voorbeeld vormen de afschrijvingen (transactie 11). Dit leidde tot kosten (€2.200 afschrijving), terwijl voorafgaande aan periode 1 de inventaris was aangeschaft en betaald.

Ad 3 Uitgaven die geen kosten zijn

Transactie 5. De privéopname ad €25.000 leidde tot een uitgave, maar werd op dat moment niet verbruikt en gaf geen aanleiding tot kosten.

1.2.6 Relaties tussen balans, verlies-en-winstrekening en liquiditeitsoverzicht

Periode 1 van Clewel kan worden samengevat in de volgende vier overzichten.

Balans begin periode 1			
Inventaris	€ 22.000	Eigen vermogen	€ 100.000
Kas	- 78.000		
	<u>€ 100.000</u>		<u>€ 100.000</u>

Kosten	Verlies-en-winstrekening periode 1		Opbrengsten
2 Inkoop	€ 3.000	2 Verkoop	€ 6.000
7 Inkoop	- 6.500	7 Verkoop	- 13.000
3 Huur	- 1.800		
6 Uitzendkracht	- 1.200		
9 Gas, water, elektriciteit	- 900		
10 Ongeluk	- 500		
11 Afschrijving inventaris	- 2.200		
Winst	- 2.900		
	<u>€ 19.000</u>		<u>€ 19.000</u>

Ontvangsten	Liquiditeitsoverzicht periode 1		Uitgaven
2 Verkoop	€ 6.000	1 Inkoop	€ 5.000
8 Privéstorting	- 18.500	3 Huur	- 1.800
		4 Inkoop	- 2.000
		5 Privéopname	- 25.000
		6 Uitzendkracht	- 1.200
8 Kasafname	- 11.400	9 Gas, water, elektriciteit	- 900
	<u>€ 35.900</u>		<u>€ 35.900</u>

Balans einde periode 1			
Taarten	€ 3.000	Eigen vermogen	€ 96.400
Inventaris	- 19.800	Crediteuren	- 6.000
Debiteuren	- 13.000		
Kas	- 66.600		
	<u>€ 102.400</u>		<u>€ 102.400</u>

Er kunnen op basis van deze overzichten vier conclusies worden getrokken:

- 1 De kas op de beginbalans, ad €78.000, wordt verminderd met de kasafname van het liquiditeitsoverzicht, ad €11.400. Hieruit volgt de kas op de eindbalans, ad €66.600.

- 2 Het eigen vermogen op de beginbalans, ter waarde van €100.000, wordt vermeerderd met het winstsaldo van de verlies-en-winstrekening, ad €2.900, en wordt verminderd met het saldo van de privéopname en de Privéstorting, ad €6.500. Hieruit volgt het eigen vermogen op de eindbalans, ad €96.400.
- 3 De relatie tussen de winst over periode 1 en de kasafname in periode 1 is terug te voeren op een afwijking tussen opbrengsten en ontvangsten enerzijds en een afwijking tussen kosten en uitgaven anderzijds.
- 4 In het algemeen kan gesteld worden dat een beginsituatie (de beginbalans) wordt omgevormd tot de eindsituatie (de eindbalans), omdat er in de periode daartussen (periode 1) een aantal transacties heeft plaatsgevonden die vermeld worden op het liquiditeitsoverzicht en de verlies-en-winstrekening.

Algemeener uitgedrukt kan worden gesteld dat de balans de situatie op een bepaald *moment* aangeeft, hetzij aan het begin, hetzij aan het einde van de periode.

De verlies-en-winstrekening en het liquiditeitsoverzicht geven de situatie weer over een bepaalde *periode*, in dit geval periode 1.

Als een balans wordt opgesteld, moet daar altijd een *tijdstip* bij vermeld zijn. Als we een verlies-en-winstrekening en een liquiditeitsoverzicht opstellen moet daar altijd een *periode* bij vermeld worden.

Op de balans staan alleen grootheden die we op een bepaald moment kunnen meten. Dit zijn voorraadgrootheden.

Op de verlies-en-winstrekening en het liquiditeitsoverzicht staan alleen grootheden die we over een bepaalde periode kunnen meten. Dit zijn stroomgrootheden.

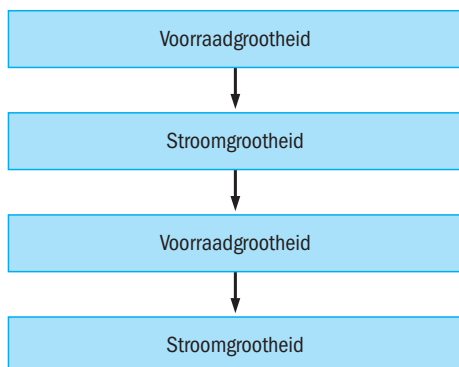
**Voorraad-
grootheden
Stroom-
grootheden**

Er bestaan relaties tussen voorraad- en stroomgrootheden. Een voorbeeld mag dit verduidelijken.

Een chauffeur rijdt van Eindhoven naar Amsterdam. In Eindhoven heeft hij 40 liter benzine in de tank van zijn auto zitten. Dit is een voorraadgrootheid. In Amsterdam aangekomen heeft hij nog 15 liter in zijn tank. Dit is wederom een voorraadgrootheid. Hij heeft tussen Eindhoven en Amsterdam 25 liter verbruikt. Dit is een stroomgrootheid.

In schema weergegeven ziet dat eruit als in figuur 1.3:

FIGUUR 1.3 Relaties tussen voorraad- en stroomgrootheden

De eerste twee conclusies van deze paragraaf zijn in feite een invulling van dit schema, betrekking hebbend op voorraadgrootheden van de balans en stroomgrootheden op de verlies-en-winstrekening en het liquiditeitsoverzicht.

1.3 Hotel De Ontspanning periode 1

Eenmanszaak
**Productie-
 onderneming**
**Niet-productie-
 onderneming**
Tertiaire sector
Primaire sector
**Secundaire
 sector**
**Quartaire
 sector**

Aangestoken door het initiatief van zijn vriend Oomsoes, heeft F. Peelpoort besloten in dezelfde plaats waar Oomsoes vlaaien en taarten gaat verkopen, een hotel te beginnen. Het is voorlopig de bedoeling dat het een relatief klein hotel blijft waar uitsluitend een- en tweepersoonskamers worden verhuurd. Het hotel heeft vier eenpersoons- en zes tweepersoonskamers. Het hotel wordt een eenmanszaak waarbij de eigenaar geen salaris heeft, maar leeft van een voorschot op de winst. Ze hopen elkaar te ondersteunen, ieder vanuit zijn specifieke achtergrond: Oomsoes begint een productieonderneming, terwijl Peelpoort door het oprichten van een hotel een niet-productieonderneming begint. Bij het oprichten van een hotel betreft het zakelijke dienstverlening, dus het gaat om een onderneming uit de tertiaire sector. Dit ter onderscheiding van de primaire sector (onder meer landbouw), de secundaire sector (onder meer industrie) en de quartaire sector (niet-commerciële dienstverlening, zoals de zorg).

1.3.1 De start van een hotel

Peelpoort heeft geluk gehad, want midden op de markt kan hij een bestaand hotel met inventaris huren. De eigenaar gaat de taken die voortvloeien uit de algehele leiding, uitvoeren, terwijl een kamermeisje de kamers zal schoonhouden.

Peelpoort heeft bij de start een beginvermogen van €50.000 in contanten, zodat de beginbalans er als volgt uitziet:

Beginbalans			
Kas	€ 50.000	Eigen vermogen	€ 50.000
	€ 50.000		€ 50.000

Transactie 1

Peelpoort koopt allereerst broden, andere voedingsmiddelen en een paar vlaaien in bij zijn vriend Oomsoes. De betaling van deze voedingsmiddelen vindt contant plaats. De balans na deze transactie luidt:

Voedingsmiddelen	€ 5.000	Eigen vermogen	€ 50.000
Kas	- 45.000		
	€ 50.000		€ 50.000

De kas is met €5.000 afgenomen en de post Voedingsmiddelen verschijnt voor hetzelfde bedrag op de balans. Het balanstotaal is niet veranderd.

Transactie 2

Peelpoort verhuurt zestien tweepersoonskamers à €100. Deze worden contant betaald. De balans na deze transactie luidt:

Voedingsmiddelen	€ 5.000	Eigen vermogen	€ 51.600
Kas	- 46.600		
	<u>€ 51.600</u>		<u>€ 51.600</u>

De kas is met een bedrag van $16 \times €100 = €1.600$ toegenomen. Peelpoort is er €1.600 op vooruitgegaan. Dit bedrag is ook terug te vinden in de stijging van het eigen vermogen dat nu €51.600 bedraagt.

Transactie 3

Het linnengoed wordt dagelijks verschoond en het reinigen wordt uitbesteed. De rekening die werd ontvangen, bedraagt €400. De balans ziet er na deze transactie als volgt uit:

Voedingsmiddelen	€ 5.000	Eigen vermogen	€ 51.200
Kas	- 46.600	Crediteuren	- 400
	<u>€ 51.600</u>		<u>€ 51.600</u>

Peelpoort heeft de rekening nog niet betaald en heeft dus een schuld die we op de balans terugvinden onder de post Crediteuren. Hij heeft er niets tastbaars voor teruggekregen en is er qua vermogen op achteruitgegaan. Dat blijkt ook uit de post Eigen vermogen die is gedaald met €400. In het algemeen kan worden gesteld dat de grootte van het eigen vermogen salderend kan worden bepaald, dat wil zeggen dat eerst de andere balansposten worden berekend en als saldo het eigen vermogen resteert.

Transactie 4

Het kamermeisje krijgt haar loon voor het schoonmaken van de kamers ad €900. De betaling vindt contant plaats. De balans na deze transactie luidt:

Voedingsmiddelen	€ 5.000	Eigen vermogen	€ 50.300
Kas	- 45.700	Crediteuren	- 400
	<u>€ 50.700</u>		<u>€ 50.700</u>

De kas daalt als gevolg van deze contante betaling met €900. Ook nu heeft Peelpoort voor deze betaling niets tastbaars teruggekregen. Hij is er ook nu op achteruitgegaan, wat blijkt uit de daling van het eigen vermogen met €900.

Transactie 5

Peelpoort heeft zestienmaal een eenpersoonskamer verhuurd à €75 per kamer. Voor het totale bedrag ad €1.200 werd een rekening gestuurd. De balans na deze transactie luidt:

Voedingsmiddelen	€ 5.000	Eigen vermogen	€ 51.500
Debiteuren	- 1.200	Crediteuren	- 400
Kas	- 45.700		
	<hr/>		<hr/>
	€ 51.900		€ 51.900

Peelpoort krijgt een vordering op de gebruikers van de kamers. Zoals in subparagraaf 1.2.1 vastgesteld, noemen we dit debiteuren. De vordering is in feite een bezit voor de onderneming, zodat we debiteuren aan de debetzijde van de balans tegenkomen. Als de debiteuren betalen, vloeit het geld in de kas en neemt het *debiteurenbedrag* af. De kosten voor het schoonmaken hebben we eerder als een daling van het eigen vermogen geboekt. Nu we opbrengsten hebben, zal dit het eigen vermogen doen toenemen, wat blijkt uit de toename van het eigen vermogen met €1.200.

Transactie 6

Peelpoort betaalt de huur voor periode 1 per kas. De huur bedraagt per periode €1.500. De balans na deze transactie luidt:

Voedingsmiddelen	€ 5.000	Eigen vermogen	€ 50.000
Debiteuren	- 1.200	Crediteuren	- 400
Kas	- 44.200		
	<hr/>		<hr/>
	€ 50.400		€ 50.400

De kas is met €1.500 afgenomen. Peelpoort heeft er wederom niets tastbaars voor teruggekregen, waardoor hij er in feite op is achteruitgegaan. Dat blijkt uit de daling van het eigen vermogen met €1.500.

Transactie 7

Peelpoort zit tijdelijk krap bij kas en neemt geld op uit zijn bedrijf. De privé-opname is €1.000 groot. De balans na deze transactie luidt:

Voedingsmiddelen	€ 5.000	Eigen vermogen	€ 49.000
Debiteuren	- 1.200	Crediteuren	- 400
Kas	- 43.200		
	<u>€ 49.400</u>		<u>€ 49.400</u>

Door deze transactie daalt de kas met €1.000, terwijl ook het eigen vermogen met €1.000 daalt.

Transactie 8

De energienota valt op de mat. Peelpoort betaalt het bedrag ad €1.200 contant. De balans na deze transactie ziet er als volgt uit:

Voedingsmiddelen	€ 5.000	Eigen vermogen	€ 47.800
Debiteuren	- 1.200	Crediteuren	- 400
Kas	- 42.000		
	<u>€ 48.200</u>		<u>€ 48.200</u>

Als gevolg van deze transactie daalt de kas met €1.200. Er staat niets tastbaars tegenover, waardoor ook het eigen vermogen met €1.200 daalt.

Transactie 9

Het verbruik van voedingsmiddelen is uiteraard voor een eenpersoonskamer anders dan voor een tweepersoonskamer. Elk ontbijt kost €10. Uit ervaring blijkt dat die kosten voor een tweepersoonskamer 1,5 keer zo groot zijn vergeleken met een eenpersoonskamer. Het equivalentiecijfer (of verhoudingscijfer) tussen een eenpersoons- en een tweepersoonskamer bedraagt dus 1:1,5. Peelpoort heeft in periode 1 zestien eenpersoonskamers en zestien tweepersoonskamers verhuurd. De kosten voor het ontbijt bedragen dus $16 \times €10$ voor de eenpersoonskamers en $1,5 \times 16 \times €10$ voor de tweepersoonskamers. In totaal dus $40 \times €10 = €400$. De balans na deze transactie luidt:

Equivalentie-
cijfer =
Verhoudings-
cijfer

Voedingsmiddelen	€ 4.600	Eigen vermogen	€ 47.400
Debiteuren	- 1.200	Crediteuren	- 400
Kas	- 42.000		
	<u>€ 47.800</u>		<u>€ 47.800</u>

De voorraad aan voedingsmiddelen is door deze transactie gedaald met €400. De gasten betalen een totaalprijs voor de kamer met ontbijt. De opbrengst van het verhuren van kamers is al geboekt. Omdat er ook bij deze transactie nu niets concreets tegenover het aanbieden van het ontbijt staat, daalt het eigen vermogen met €400.

De balans na transactie 9 is tevens de eindbalans van periode 3.

1.3.2 Verlies-en-winstrekening

Uiteindelijk moeten we de vraag nog beantwoorden of Peelpoort, als gevolg van de transacties uit periode 1, er beter of slechter van geworden is. Anders gezegd: is het startvermogen van Peelpoort nu gegroeid of gedaald als gevolg van de transacties uit periode 1? Daartoe bekijken we de transacties uit periode 1 die invloed hebben gehad op het eigen vermogen. Dit zijn:

- 2 Verhuur 16 tweepersoonskamers à €100 per kamer.
Eigen vermogen nam toe met €1.600.
- 3 Het verschonen van het linnengoed ad €400 contant.
Eigen vermogen nam af met €400.
- 4 Loon kamermeisje contant ad €900.
Eigen vermogen nam af met €900.
- 5 Verhuur 16 eenpersoonskamers à €75 per kamer.
Eigen vermogen nam toe met €1.200.
- 6 Betaling huur contant ad €1.500.
Eigen vermogen nam af met €1.500.
- 7 Privéopname ad €1.000.
Eigen vermogen nam af met €1.000.
- 8 Betaling energienota contant ad €1.200.
Eigen vermogen nam af met €1.200.
- 9 Kosten voedingsmiddelen ad €400.
Eigen vermogen nam af met €400.

De veranderingen die het eigen vermogen onderging, kunnen we in twee groepen splitsen:

- 1 Veranderingen van het eigen vermogen als gevolg van transacties die samenhangen met de exploitatie van het hotel. Dit waren de transacties 2, 3, 4, 5, 6, 8 en 9.
- 2 Veranderingen van het eigen vermogen als gevolg van transacties die samenhangen met de privé sfeer. Dit was transactie 7.

Zoals we al eerder vaststelden (zie subparagraaf 1.2.3) zijn voor de winstberekening alleen de transacties van belang die voortvloeien uit de bedrijfsuitoefening. Dat zijn alle transacties uit groep 1. De activiteiten uit groep 1 die het eigen vermogen verlagen, noemen we kosten. Alle activiteiten die het eigen vermogen verhogen, zijn opbrengsten.

Per saldo is het eigen vermogen van Peelpoort uit hoofde van bedrijfsuitoefening gedaald met €1.600. Dit verschil noemen we verlies. Winst of, zoals in dit geval, verlies is het verschil tussen opbrengsten en kosten over een periode. In de navolgende resultatenrekening vinden we het overzicht van de kosten en opbrengsten van hotel De Ontspanning van periode 1:

Kosten		Opbrengsten	
Reinigen linnengoed	€ 400	Verhuur	€ 1.600
Loon kamermeisje	- 900	Verhuur	- 1.200
Huur	- 1.500	Verlies	- 1.600
Energie	- 1.200		
Voedingsmiddelen	- 400		
Totaal	€ 4.400	Totaal	€ 4.400

Het eigen vermogen van Peelpoort zou aan het einde van periode 1 uitkomen op $€50.000 - €1.600 = €48.400$ als we alleen kijken naar de transacties die te maken hebben met de bedrijfsuitoefening. Maar er is nog een transactie, namelijk de privéopname ad $€1.000$, die *wel* van invloed is op de grootte van het eigen vermogen, maar *niet* behoort tot de bedrijfsuitoefening. Het eigen vermogen aan het einde van periode 1 bedraagt nu uiteindelijk $€48.400 - €1.000 = €47.400$.

1.3.3 Liquiditeitsoverzicht

Het liquiditeitsoverzicht is een overzicht van de ontvangsten en de uitgaven die een onderneming in een bepaalde periode heeft gerealiseerd, uitmondend in een *kassaldo*. Transacties die de kas verhogen, noemen we ontvangsten (dit zijn de transacties 2 en 5). De transacties die de kas verlagen, noemen we uitgaven (de transacties 3, 4, 6, 7, 8 en 9).

Het liquiditeitsoverzicht van De Ontspanning over periode 1 luidt:

Ontvangsten		Uitgaven	
Verhuur	€ 1.600	Voedingsmiddelen	€ 5.000
		Loon kamermeisje	- 900
		Huur	- 1.500
		Privéopname	- 1.000
Kasafname	- 8.000	Energie	- 1.200
Totaal	€ 9.600	Totaal	€ 9.600

Per saldo is er een kasafname van $€8.000$, zodat de beginkas van $€50.000$ resulteert in een eindkas van $€42.000$.

1.4 Bedrijfseconomie versus bedrijfsadministratie: twee wegen naar Rome

In deze paragraaf wordt de start van het administratieve systeem behandeld dat een ondernemer kan hanteren om te komen tot de in de vorige paragraaf behandelde overzichten. Het komt in feite neer op een alternatieve route die naar Rome leidt, want het mag duidelijk zijn dat de gehanteerde methode uit de vorige paragraaf een vrij omslachtige is, die vanwege de te plegen inspanningen niet op elk moment doorlopen kan worden.

Dagboeken

Zoals in de vorige paragraaf werd verduidelijkt, kunnen de effecten van transacties worden weergegeven op zowel de verlies-en-winstrekening als in de vorm van het liquiditeitsoverzicht. Als deze twee overzichten worden verwerkt in de beginbalans, ontstaat uiteindelijk de eindbalans.

De ondernemer kan echter ook een bepaalde systematiek hanteren die de kans op het maken van fouten bij het opstellen van die overzichten minimaliseert. Het is bovendien qua inspanning efficiënt te noemen. De start van dit systeem wordt gevormd door het gebruik van dagboeken.

In paragraaf 1.2 zijn de drie overzichten die het financiële reilen en zeilen van een onderneming in kaart brengen, te weten de balans, de verlies-en-winstrekening en het liquiditeitsoverzicht, qua betekenis en uitgangspunten elementair behandeld. Uitgaande van de beginbalans, waarop een aantal voorraadgrootheden de start van de onderneming in periode 1 weergaven, worden de gebeurtenissen die van invloed waren op de stroomgrootheden kosten en opbrengsten, vermeld op de verlies-en-winstrekening. De transacties met invloed op de stroomgrootheden ontvangsten en uitgaven werden opgenomen in het liquiditeitsoverzicht. De periode eindigde met het opstellen van de eindbalans. Daarmee werd een totaaloverzicht gepresenteerd wat het uiteindelijke doel is waarnaar Oomsoes streeft.

De inhoud van allerlei overzichten en termen stond in paragraaf 1.2 centraal. In deze paragraaf zal het vastleggen ofwel administreren van transacties centraal staan. Met andere woorden: het gaat in deze paragraaf niet om de inhoud van de transacties, maar om de wijze van registreren ervan. Dit registratiesysteem, ook wel boekhouding of *administratie* genoemd, geeft niet alleen informatie over feiten uit het verleden, maar is ook van wezenlijk belang voor het in de toekomst te voeren beleid. Bovendien is elke onderneming wettelijk verplicht een boekhouding bij te houden. In deze paragraaf zetten we de eerste stap op weg naar een eenvoudig, maar wel compleet boekhoudsysteem door het administreren in dagboeken van de financiële feiten uit paragraaf 1.2.

Boekhouding

1.4.1 Inleiding

We zullen eerst als voorbeeld een aantal transacties in de dagboeken verwerken van de fictieve handelsonderneming 'Max de Flax'. Daartoe geven we allereerst de beginbalans:

Beginbalans 'Max de Flax'

Machines	€ 10.000	Eigen vermogen	€ 15.000
Voorraad goederen	- 4.500	Crediteuren	- 5.000
Debiteuren	- 2.000		
Kas	- 3.500		
	€ 20.000		€ 20.000

De voorraad goederen bestaat uit 300 producten die zijn ingekocht voor €15.

Zoals in paragraaf 1.2 al is uitgelegd, bestaat de balans uit een debetzijde waarop bezittingen en een creditzijde waarop het eigen vermogen en de schulden staan vermeld. Alle transacties die in een bepaalde periode plaatsvinden, hebben invloed op bepaalde balansposten. Zoals in paragraaf

1.2 is gebeurd, kunnen we na iedere transactie een nieuwe balans maken. Dit is echter een arbeidsintensieve manier van werken. Het is efficiënter om alleen die balansposten te veranderen die wijzigen als gevolg van een transactie. De basis voor de registratie van transacties vormen de financiële feiten die in de dagboeken worden opgenomen.

1.4.2 Dagboeken

Zoals de naam al aangeeft, worden in een *dagboek* dagelijks de transacties genoteerd die plaatsvinden binnen een bedrijf. We hanteren vijf dagboeken waarin telkens soortgelijke transacties bij elkaar worden gezet. Het is veel efficiënter om deze soortgelijke transacties ergens bij elkaar te noteren, omdat op die wijze een beter overzicht wordt verkregen. Het betreft de volgende vijf dagboeken:

- 1 Het **kasboek**: hierin worden alle transacties vermeld die te maken hebben met betalingen en ontvangsten per kas.
- 2 Het **bankboek**: hierin nemen we alle transacties op die betrekking hebben op betalingen en ontvangsten per bank.
- 3 Het **verkoopboek**: hierin staan alle transacties die voortvloeien uit de verkoop van goederen en/of diensten op rekening.
- 4 Het **inkoopboek**: alle transacties die te maken hebben met de inkoop op rekening van goederen en/of diensten vinden hierin een plaats.
- 5 Het **memoriaal**: hierin worden alle overige transacties opgenomen die niet thuishoren in het kas-, bank-, verkoop- en inkoopboek.

Laten we eens gaan kijken waar de volgende vijf transacties van 'Max de Flax' kunnen worden geplaatst.

Transactie 1: inkoop op rekening 30 stuks à €15

Deze transactie wordt niet contant afgerekend en moet dus opgenomen worden in het inkoopboek.

Transactie 2: verkoop op rekening van 20 producten à €25

Omdat het hier een transactie op rekening betreft, wordt deze opgenomen in het verkoopboek.

Transactie 3: betaling debiteuren €1.000

Geld dat de onderneming contant binnenkrijgt, wordt vermeld in het kasboek.

Transactie 4: betaling crediteuren €2.000

Er is hier sprake van een uitgaande geldstroom uit de onderneming omdat de crediteuren contant worden betaald. Dit wordt opgenomen in het kasboek.

Transactie 5: afschrijving machine €2.000

Deze transactie hoort niet thuis in het kas-, bank-, verkoop- of inkoopboek. Daarom wordt dit vermeld in het memoriaal.

NB Zoals kan worden geconstateerd, wordt het bankboek niet gebruikt. Dit is ook logisch, want 'Max de Flax' rekent contant af per kas.

De *lay-out van de dagboeken* kan verschillende vormen aannemen. Uitgangspunt moet echter zijn dat transacties eenduidig worden vastgelegd.

Als we transactie 1 gaan verwerken in het inkoopboek, krijgen we het volgende:

Inkoopboek			
Datum	Omschrijving	Bedrag	Balanspost
3 januari	30 stuks goederen à €15	€450	Voorraad

De eerste kolom bevat de datum van de transactie ofwel de factuurdatum. Met name als er veel transacties zijn, is het zinvol om de factuurdatum te vermelden. Dan kan bijvoorbeeld worden bijgehouden wanneer deze rekening moet worden betaald.

De kolom Omschrijving is in feite vrij in te vullen; dit is een soort geheugensteuntje voor degene die later het dagboek verder moet gaan verwerken. De volgende twee kolommen zijn daarentegen wel heel essentieel. Allereerst het bedrag dat met de transactie is gemoeid en vervolgens de balanspost waarop dit bedrag moet worden verwerkt. Met het inkoopboek is dit wel gemakkelijk, want het betreft altijd een *inkoop op rekening*, dus de balanspost Crediteuren wordt altijd naar aanleiding van een inkoop *verhoogd*. Het enige dat we dus nog moeten vermelden, is welke balanspost door deze transactie wordt beïnvloed. In dit geval is dat de balanspost Voorraad, omdat deze balanspost van bezit door deze transactie toeneemt. Hier komt het voordeel van het werken met meerdere dagboeken al om de hoek kijken, want als er over een bepaalde periode meerdere inkopen zijn, wordt dit aan het einde van de periode in één keer op de balanspost Crediteuren verwerkt. Mocht blijken dat er meerdere inkopen van goederen zijn geweest, dan kunnen deze ook in één keer op de balanspost Voorraad worden bijgeboekt. Al deze balansposten worden ook wel grootboekrekeningen genoemd waarvan de waarde op elk willekeurig moment kan worden bepaald.

Transactie 2 wordt als volgt in het verkoopboek verwerkt:

Verkoopboek			
Datum	Omschrijving	Eigen vermogen verhogen	Eigen vermogen verlagen
8 januari	Verkoop 20 stuks	€500	€300

Het verkoopboek lijkt erg veel op het inkoopboek. Alleen zijn er nu twee kolommen met bedragen. Zoals we al hebben gezien, wordt er bij deze transactie voor €500 verkocht, waardoor het eigen vermogen toeneemt. De inkoopwaarde daarvan was €300, dus dit werkt eigen-vermogenverlagend. Per saldo gaat het eigen vermogen dus met €200 omhoog.

Voor het hele verkoopboek geldt dat de balanspost Debiteuren altijd wordt *verhoogd* en de balanspost Voorraad altijd moet worden *verlaagd*, omdat er goederen op rekening worden verkocht en dus de voorraad afneemt.

Elke verandering van het eigen vermogen wordt meteen verwerkt op de balanspost Eigen vermogen en dus valt de oorzaak van de verandering niet meer te achterhalen. Het is echter zeer zinvol om nauwkeuriger aan te geven waardoor het eigen vermogen telkens verandert. Dit komt eigenlijk neer op het noteren van posten die op de uiteindelijke verlies-en-winstrekening terecht komen.

Als we transactie 3 en 4 gaan verwerken in het kasboek, ontstaat het volgende beeld:

Kasboek				
Datum	Omschrijving	Kastoename	Kasafname	Balanspost
14 januari	Ontvangst van debiteuren	€1.000		Debiteuren
23 januari	Betaling aan crediteuren		€2.000	Crediteuren

In het kasboek staan twee transacties vermeld. Omdat zowel geld in de kas kan komen (transactie van 14 januari) als eruit kan gaan (transactie van 23 januari), moet in het dagboek worden aangegeven of de daaraan gekoppelde balanspost toe- of afneemt. Bij de toename van de kas moet een andere balanspost van bezit af- of een balanspost van schuld toenemen. Bij de transactie van 14 januari neemt de balanspost Debiteuren toe. De transactie van 23 januari leidt tot een toename van de balanspost Crediteuren. Welke balansposten toe- of afnemen kan in de laatste kolom worden aangegeven.

De laatste transactie wordt als volgt weergegeven in het memoriaal:

Memoriaal				
Datum	Omschrijving	Balanspost 1	Balanspost 2	Balanspost
31 januari	Afschrijving machine	Eigen vermogen	Machine	€2.000

Omdat, in tegenstelling tot de andere dagboeken, aan het memoriaal niet automatisch een balanspost is gekoppeld, moet expliciet worden aangegeven welke twee balansposten door de transactie veranderen en op welke manier. Uiteraard moet ook worden vermeld welk bedrag daarmee gemoeid is. Omdat door afschrijving een machine minder waard wordt, moet in dit geval de balanspost Machine worden verminderd. Daar staat niets tegenover, zodat wordt ingeteerd op het eigen vermogen. Deze rekening neemt dus ook af.

1.4.3 Onderneming Clewel periode 1

Nu de werking van de diverse dagboeken aan de hand van vijf posten van 'Max de Flax' is gedemonstreerd, kunnen we ook de dagboeken gaan introduceren voor Clewel. Daartoe geven we eerst nogmaals de beginbalans van Clewel.

Balans Clewel begin periode 1

Inventaris	€ 22.000	Eigen vermogen	€ 100.000
Kas	- 78.000		
	<u>€ 100.000</u>		<u>€ 100.000</u>

We gaan in deze subparagraaf de transacties uit periode 1 van Clewel verwerken in de diverse dagboeken.

2 juni. Oomsoes koopt bij de bakker 500 taarten contant in tegen een inkoop prijs van €10 per stuk. De kas neemt als gevolg van deze transactie met €5.000 af en de voorraad neemt met 500 stuks toe.

5 juni. Oomsoes verkoopt op deze dag 300 taarten à €20 contant aan een restaurant. Er wordt €6.000 contant ontvangen die in het kasboek moeten worden opgenomen. Het eigen vermogen stijgt hierdoor. Tegelijkertijd neemt echter de voorraad taarten af. Dit kunnen we echter niet opnemen in het kasboek, omdat er immers geen betaling plaatsvindt. Het kleiner worden van de voorraad taarten wordt nu aangetekend in het memoriaal, omdat we dit elders nergens kwijt kunnen.

10 juni. Oomsoes betaalt per kas de huur voor periode 1 ad €1.800. Deze transactie wordt in het kasboek opgenomen met als vermelding het kleiner worden van het eigen vermogen.

11 juni. Oomsoes koopt 800 taarten in ad €10 per stuk waarvan hij er 200 contant betaalt en 600 koopt op rekening. Deze laatste moeten in periode 2 worden betaald. De contante inkoop van 200 taarten ter waarde van €2.000 wordt aangetekend in het kasboek, omdat er immers €2.000 wordt betaald. De voorraad taarten neemt toe, zodat de balanspost taarten wordt verhoogd. De aankoop van 600 taarten op rekening wordt opgenomen in het inkoopboek. Evenals bij een contante inkoop neemt de voorraad toe.

14 juni. Oomsoes doet een privéopname uit het bedrijf ad €25.000. De kas van het bedrijf wordt hierdoor kleiner, wat zowel leidt tot een afname van de kas als van het eigen vermogen.

19 juni. De contante betaling van de uitzendkracht ad €1.200 vindt op deze dag plaats. Zowel het eigen vermogen als de kas neemt door deze transactie met €1.200 af.

22 juni. Oomsoes verkoopt 650 taarten à €20 op rekening. Deze taarten worden in periode 2 betaald. Deze transactie wordt verantwoord in het verkoopboek. De omzet groeit met €13.000, terwijl de kostprijs van deze verkoop €6.500 bedraagt. Het eigen vermogen neemt dus per saldo met €6.500 toe.

22 juni. Oomsoes doet een privéstorting ad €18.500 in de kas van het bedrijf. De kas van de onderneming neemt met €18.500 toe, evenals het eigen vermogen.

25 juni. Op deze dag vindt de contante betaling van gas, water en elektriciteit ad €900 plaats. Door deze betaling moet in het kasboek worden vermeld dat de kas met €900 afneemt, terwijl eveneens het eigen vermogen met hetzelfde bedrag daalt.

29 juni. Door een ongeluk gaan 50 taarten à €10 verloren. Er is nu geen sprake van een verkoop maar de voorraad taarten neemt wel af. Dit leidt tot een aantekening in het memoriaal. De balanspost Voorraad neemt evenals het eigen vermogen af.

30 juni. De afschrijving inventaris bedraagt in deze periode €2.200. Deze post kunnen we in geen enkel ander dagboek kwijt en nemen we daarom op in het memoriaal. De waarde van de balanspost Inventaris neemt hierdoor af. Door deze waardevermindering daalt ook het eigen vermogen.

Inkoopboek

Datum	Omschrijving	Bedrag	Balanspost
11 juni	600 taarten à €10	€6.000	Voorraad

Verkoopboek

Datum	Omschrijving	Eigen vermogen verhogen	Eigen vermogen verlagen
22 juni	Verkoop 650 taarten	€13.000	€6.500

Kasboek

Datum	Omschrijving	Kastoeiname	Kasafname	Balanspost
2 juni	Contante inkoop		€ 5.000	Voorraad goederen
5 juni	Contante verkoop	€ 6.000		Eigen vermogen
10 juni	Betaling huur		€ 1.800	Eigen vermogen
11 juni	Contante inkoop		€ 2.000	Voorraad goederen
14 juni	Privéopname		€ 25.000	Eigen vermogen
19 juni	Uitzendkracht		€ 1.200	Eigen vermogen
22 juni	Privéstorting	€ 18.500		Eigen vermogen
25 juni	gwe		€ 900	Eigen vermogen

Memoriaal

Datum	Omschrijving	Balanspost 1	Balanspost 2	Bedrag
5 juni	Verzonden goederen	Eigen vermogen	Voorraad goederen	€ 3.000
29 juni	Ongeluk	Eigen vermogen	Voorraad	€ 500
30 juni	Inventaris	Eigen vermogen	Inventaris	€ 2.200

1.4.4 Een eenvoudig administratief systeem

In paragraaf 1.4 heeft Oomsoes de eerste stap gezet op weg naar een eenvoudig administratief systeem. De transacties uit paragraaf 1.2 die het eigen vermogen zowel verhoogden als verlaagden, zijn in dit hoofdstuk verwerkt in de administratie. Nadere detaillering hiervan levert uiteindelijk de input voor de verlies-en-winstrekening. Oomsoes maakte kennis met vier dagboeken waarin hij de dagelijkse financiële feiten van zijn onderneming Clewel noteerde. De inkopen op rekening verwerkte hij in het inkoopboek, terwijl de verkopen op rekening een plaats vonden in het verkoopboek. De contante betalingen en ontvangsten werden in het kasboek opgenomen. Alle overige posten die niet in de eerdergenoemde dagboeken konden worden opgenomen, plaatste hij in het memoriaal. In de dagboeken werden ook de balansposten vermeld die door een transactie veranderden.

De rest van het administratief systeem is erop gericht die transacties die in de dagboeken zijn vermeld, zodanig te gaan verwerken, dat aan het einde van het doorlopen van het administratief systeem een verlies-en-winstrekening en een eindbalans kunnen worden samengesteld, waarbij de kans op fouten wordt geminimaliseerd. Het gaat voor dit boek te ver om het hele administratieve systeem uit te leggen; er wordt verwezen naar het boek *Bedrijfsadministratieve grondbeginselen praktisch toegepast*, waarin het hele systeem de revue passeert. Het eindresultaat is echter hetzelfde als dat van paragraaf 1.2. Geconcludeerd kan worden dat zowel vanuit de bedrijfs-economie als vanuit de bedrijfsadministratie over een bepaalde periode de verlies-en-winstrekening kan worden opgesteld en dat het mogelijk is aan het einde van de periode de eindbalans op te maken. Het zijn twee wegen naar hetzelfde Rome.

1.5 Vergelijking handels- en dienstverlenend bedrijf

Als we de in dit hoofdstuk behandelde handelsonderneming vergelijken met de dienstverlenende organisatie, valt er fundamenteel geen verschil te constateren in de manier waarop de diverse bedrijfseconomische overzichten worden opgesteld. Bij beide soorten organisaties vormt de beginbalans het uitgangspunt en wordt over de periode de verlies-en-winstrekening opgesteld, alsmede het liquiditeitsoverzicht. Een en ander resulteert in de eindbalans. Het verschil bestaat in het gegeven dat de handelsonderneming een eventuele voorraad product die in deze periode nog niet is verkocht, maar wel ingekocht, aan het einde van de periode als bezit naar de debetzijde van de balans gaat (zie voorraad taarten bij Clewel). Bij een dienstverlenende organisatie, die ontastbare producten maakt, is dit niet mogelijk. Je kunt diensten niet op voorraad leggen.

OPDRACHT

Maak nu de opdrachten behorend bij periode 1 en 2 van oefencasus 'Golfbal'.